

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.9.20](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.20)

УДК 336.5

*Л. С. Морозова,
д. е. н., професор, професор кафедри фінансів,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-2231-0558*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

*L. Morozova
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance,
Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv*

STRATEGIC DIRECTIONS OF FINANCIAL SECURITY OF HEALTHCARE

Обґрунтування стратегічних напрямів фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я є пріоритетним завданням державної політики України, оскільки через систему охорони здоров'я держава забезпечує виконання основних конституційних прав населення. Належне виконання відповідних умов медичного обслуговування залежить від достатності фінансового забезпечення, яке виступає одним з найважливіших чинників впливу на розвиток системи охорони здоров'я та ефективність цієї сфери. Стратегічний розвиток сфери охорони здоров'я в Україні нині перебуває у стадії симбіозу, і вирішення цієї проблеми лежить у площині пошуку додаткових джерел фінансових ресурсів, необхідних для належного функціонування сфери, що характеризується критерієм доступності та якості медичних послуг для всіх верств населення.

На сьогоднішній день фінансування системи охорони здоров'я знаходиться у процесі реформування, проте більша частина фінансування надходить як і раніше з державного та місцевих бюджетів, що є в край недостатнім для забезпечення якісної медичної допомоги на достатньому рівні. Досвід країн Європейського Союзу, а також країн Центральної та Східної Європи засвідчує, що механізм фінансування охорони здоров'я можна успішно вдосконалювати як у рамках бюджетного фінансування, так за допомогою медичного страхування. Для України пріоритетним стратегічним напрямом фінансування сфери охорони здоров'я, як і для більшості країн світу, є відмова від суто бюджетного фінансування та перехід до моделі медичного страхування (в добровільній та обов'язковій формі). Обов'язкове медичне страхування надасть змогу раціональніше використовувати кошти, призначені для забезпечення охорони здоров'я, і в той самий час підвищити якість цих послуг і рівень забезпеченості ними населення.

Substantiation of strategic directions of financial provision of health care is a priority of the state policy of Ukraine, because through the health care system the state ensures the implementation of the basic constitutional rights of the population. Proper implementation of appropriate health care conditions depends on the adequacy of financial support, which is one of the most important factors influencing the development of the health care system and the effectiveness of this area. The

strategic development of health care in Ukraine is currently in the process of symbiosis, and the solution lies in finding additional sources of financial resources necessary for the proper functioning of the sector, characterized by the criterion of accessibility and quality of medical services for all segments of the population.

To date, funding for the health care system is in the process of reform, but most of the funding still comes from state and local budgets, which is extremely insufficient to provide quality health care at a sufficient level. The experience of the European Union, as well as the countries of Central and Eastern Europe, shows that the mechanism of financing health care can be successfully improved both within the framework of budgetary financing and with the help of health insurance. For Ukraine, the priority strategic direction of health care financing, as for most countries of the world, is the rejection of purely budget funding and the transition to a model of health insurance (voluntary and mandatory). Compulsory health insurance will make it possible to use health care funds more rationally, and at the same time improve the quality of these services and the level of provision of the population with them. At the same time, the introduction of compulsory health insurance should be gradual, with a detailed justification of the mechanism of its practical implementation. Given the paid nature of this service, in the first stage of the introduction of compulsory health insurance, it should be aimed at certain, the most solvent groups of the population with the gradual coverage of others. In addition, at the first stage it is advisable to establish the minimum cost of the insurance policy, in order to maximize its availability.

Ключові слова: охорона здоров'я; фінансове забезпечення сфери охорони здоров'я; медичне страхування; медична реформа; стратегічні напрями фінансового забезпечення.

Key words: health care; financial support of health care; health insurance; medical reform; strategic directions of financial support.

Постановка завдання. Фінансове забезпечення системи охорони здоров'я є пріоритетним завданням державного управління, оскільки через систему охорони здоров'я держава забезпечує виконання основних конституційних прав населення. «В умовах побудови правової та демократичної держави з соціально-орієнтованою ринковою економікою актуалізуються питання забезпечення реалізації конституційного права людини на охорону здоров'я. Провідну роль у підвищенні доступності та якості надання медичних послуг населенню, гарантованих державою, відіграють фінансові ресурси, які надходять у розпорядження галузі охорони здоров'я» [1, с. 73]. З огляду на складну фінансово-економічну ситуацію в країні та загрозу, викликану пандемією COVID-19, особливо актуальною є проблема належного фінансового забезпечення функціонування та розвитку медичної галузі. Визначення пріоритетних напрямів фінансування сфери охорони здоров'я України вимагає трансформації механізмів державного управління, що актуалізує пошук напрямів удосконалення системи фінансового забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз існуючих публікацій з тематики дослідження дозволяє стверджувати, що певні аспекти фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я досліджувалися в роботах іноземних та вітчизняних науковців, зокрема Н. Авраменко, В. Андрущенко, М. Білинської, У. Бевериджа, О. Василика, Ю. Вороненко, В. Войцехівського, А. Григоренко, Т. Грузева, О. Гульчій, Г. Дзяк, Л. Жаліло, О. Заглади, Д. Карамішева, Б. Криштопа, В. Лазоришинець, Е. Лібанова, В. Лобас, В. Лехана, В. Москаленко, З. Надюк, В. Опаріна, Я. Радиш, І. Рожкова, І. Солоненко, Н. Солоненко, Г. Слабкого, О. Тулай, М. Шевченко, Дж. Фігейраса, О. Фірсова, В. Федосова, М. Філда, М. Фотакі, С. Юрія. Проте важливі аспекти оцінки сучасного стану охорони здоров'я та виокремлення перспективних напрямів фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я є не до кінця дослідженими і потребують подальшого вивчення.

Постановка завдання. Завдання дослідження полягають у комплексному вивченні питань щодо визначення стратегічних напрямів фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Конституції України закріплене право кожного громадянина на охорону здоров'я, а також зазначено, що в державних і комунальних закладах медична допомога фінансується державою і надається безкоштовно [2]. Право на охорону здоров'я включає життєвий рівень, необхідний для підтримки здоров'я людини, сприятливе для життя довкілля, безпечні умови праці, побуту, навчання, вчасну та кваліфіковану медичну допомогу, правовий захист від будь-яких незаконних форм дискримінації [3]. Проголосивши зазначене право, держава взяла на себе зобов'язання створити відповідні умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування шляхом забезпечення державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровче-профілактичних програм.

Донедавна система охорони здоров'я України фінансувалася за бюджетною моделлю, яка беззаперечно є високоефективною за умови достатнього фінансового забезпечення. В нашій державі рівень бюджетних асигнувань на утримання системи охорони здоров'я залишається вкрай низьким і не дозволяє покрити усіх потреб медичної галузі. За час реформи останні три роки органи місцевого самоврядування постійно вживали заходів щодо покращення матеріально-технічного забезпечення медичних закладів, яке останні десятиліття майже лишалося без змін. Втім епідемія коронавірусної хвороби, недостатній рівень фінансування Програми медичних гарантій у 2020 році, занижені тарифи на медичні послуги повністю виснажили місцеві бюджети. Перші місяці пандемія стримувалася виключно органами місцевого самоврядування і медична сфера отримувала фінансування за рахунок того, що необхідні кошти знімались з інших напрямів: освіти, соціального захисту тощо.

В Україні рівень бюджетних асигнувань на утримання системи охорони здоров'я залишається вкрай низьким і не дозволяє покрити усіх потреб медичної галузі. Зокрема, аналіз статистичної інформації показує, що Видатки на охорону здоров'я зросли в реальному вираженні на душу населення (на 20% з 2015 до 2020 року), але це збільшення частково пояснюється зниженням чисельності населення (на 2,9% за аналізований період) та відбувається значно повільніше, ніж економічне зростання (табл.1). Крім того, консолідовані видатки на охорону здоров'я у відсотках від ВВП значно скоротилися (з 3,6% до 3,0%, тобто майже на 15%), що свідчить про те, що державні видатки на охорону здоров'я зростали набагато повільніше, ніж економіка. Якщо така тенденція збережеться до кінця 2021 року, залишаючись на рівні 3%, то очікується, що реальні видатки на охорону здоров'я на душу населення зменшаться на 8,4%.

Таблиця 1.
Зміни у фінансуванні охорони здоров'я у 2015-2020 роках [4]

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021 прогноз	різниця у %	
								2020/ 2015	2020/ 2021
Консолідовані бюджетні видатки на охорону здоров'я									
Реальні видатки на охорону здоров'я на душу населення (2015, грн) *	1657	1553	1850	1897	1959	1988	1 848	20.2	-8.4
Реальні видатки на охорону здоров'я (2015, млрд грн)*	71.0	66.3	78.6	80.2	82.3	83.2	77.0	17.1	-8.7
Видатки на охорону здоров'я (% ВВП)	3.6	3.2	3.4	3.3	3.2	3.0	3.0	-14.8	0

* Цифри щодо реальних видатків відображають поправку на інфляцію на основі змін ІСЦ у річному вираженні (він вимірює зміни цін на основі визначеного кошика споживчих товарів та послуг). Реальний темп зростання ВВП скоригований з урахуванням щорічних змін дефлятора ВВП, який впродовж 2015-2020 років зостав набагато швидше, ніж ІСЦ. Як результат, реальне зростання ВВП з поправкою на дефлятор демонструє повільнішу динаміку порівняно зі змінами у реальних витратах з поправкою на ІСЦ.

Прогноз ґрунтується на таких припущеннях: середній темп зміни чисельності населення у 2015-2020 роках, частка видатків на охорону здоров'я 2020 року у % від ВВП, ВВП та зміни цін на основі медіанних значень Консенсус-прогнозу.

Видатки на охорону здоров'я не зростали нарівні з ВВП, оскільки державні видатки в цілому скорочувались, а пріоритетність охорони здоров'я у складі зменшеного обсягу видатків знижувалась. Таблиця 1 демонструє вплив цих двох основних факторів, через які Україна протягом 2015-2020 років не розширила бюджетний простір для системи охорони здоров'я відповідно до економічного зростання.

У результаті вкрай обмежені фінансові ресурси в охороні здоров'я переважно покривають витрати на утримання персоналу й оплату комунальних послуг, і дуже мала частка залишається для придбання лікарських засобів, сучасного устаткування та модернізації інфраструктури, тобто витрат, безпосередньо пов'язаних з наданням медичних послуг і поліпшенням їхньої якості. На сьогоднішній день фінансування системи охорони здоров'я знаходиться у процесі реформування, проте більша частина фінансування надходить як і раніше з державного та місцевих бюджетів, що є в край недостатнім для забезпечення якісної медичної допомоги на достатньому рівні. У 2015 році Уряд України ініціював трансформаційну реформу системи охорони здоров'я з метою поліпшення стану здоров'я населення та забезпечення фінансового захисту від надмірних витрат власних коштів шляхом підвищення ефективності, модернізації застарілої системи надання послуг та покращення доступу до якісного медичного обслуговування. Комплексна стратегія передбачала першочергове здійснення реформи фінансування системи охорони здоров'я для того, щоб прискорити перетворення у сфері надання медичних послуг (як для окремих осіб, так і для населення) та впровадити інформаційні технології в якості каталізаторів. Стратегію фінансування системи охорони здоров'я було сформульовано в концептуальному документі, який було затверджено Кабінетом Міністрів України [5, с. 3].

У концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я зазначено важливість запровадження системи медичного страхування населення, але за 3 роки запровадження реформи керівництво держави не зробило жодних кроків для стимулювання населення до страхування.

Важливе значення в реформуванні системи охорони здоров'я мало прийняття на законодавчому рівні Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я [9] (Розпорядження Кабінету міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1013-р). «Відповідно до Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я та ряду законів, підписаних Президентом України у грудні 2017 року, із 2018 року розпочалося втілення масштабної трансформації фінансування системи охорони здоров'я.

Аналізуючи текст концепції [9] визначено, що її мета пов'язана із вирішенням наступних проблем системи охорони здоров'я України:

1. Катастрофічна фінансова незахищеність пацієнтів;
2. Низька якість та ефективність надання послуг;
3. Неefективне витрачання бюджетних коштів.

Медична реформа передбачала значну трансформацію системи охорони здоров'я та порядку реалізації медичних послуг, що визначило напрями трансформації процесу фінансування. У концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я зазначено важливість запровадження системи медичного страхування населення, але за 3 роки запровадження реформи керівництво держави не зробило жодних кроків для стимулювання населення до страхування.

У 2019 році Всесвітня організація охорони здоров'я та Світовий банк підготували Спільний звіт про систему фінансування охорони здоров'я України [8], в якому містяться наступні висновки:

- загальна структура реформи фінансування системи охорони здоров'я в Україні відповідає провідним міжнародним практикам покращення доступності, якості та ефективності медичних послуг;
- реформа фінансування системи охорони здоров'я добре узгоджується із загальними цілями розвитку України і, за умови її послідовної реалізації, вона також повинна принести дивіденди у вигляді поліпшення економічних результатів та забезпечення фінансової дисципліни;
- впровадження реформи фінансування системи охорони здоров'я відбувається успішно. Створено єдиного закупівельника послуг – Національну службу здоров'я України;
- однією з ключових причин успішного впровадження реформи на сьогоднішній день є стійкі політичні зобов'язання та якісні міжвідомчі відносини між Кабінетом Міністрів, Міністерством охорони здоров'я, Національною службою здоров'я України та Міністерством фінансів. У перспективі вкрай важливо, щоб ці відносини продовжували зміцнюватися і підтримуватися;
- загальна макрофінансова ситуація в Україні залишається складною і, як результат, підвищення ефективності матиме ключове значення для демонстрації результатів реформи і створення можливостей для подальшої підтримки пріоритетних дій; зокрема, суттєвим буде підвищення ефективності за рахунок реструктуризації лікарень, що потребуватиме політичної підтримки і витривалості;
- забезпечення загальної стабільності розподілу бюджету на охорону здоров'я матиме ключове значення для подальшого впровадження реформи системи охорони здоров'я і дозволить зберегти ресурси, отримані від підвищення ефективності, та перетворити їх на кращу якість охоплення та надання послуг;
- фінансування в необхідному обсязі і визнання пріоритетною сфери громадського здоров'я і первинної медичної допомоги потребує захисту в межах бюджетного розподілу, щоб реформа стаціонарної допомоги не змістила фокус від важливості фінансування послуг на первинній ланці.

-для забезпечення сталості реформи важливо забезпечити розподіл відповідальності за її проведення між основними зацікавленими сторонами, включаючи місцеві органи влади, надавачів послуг та населення.

Отже, за оцінками експертів, впровадження медичної реформи у вітчизняну практику відбувається стабільно і цей процес необхідно продовжувати.

Досвід країн Європейського Союзу, а також країн Центральної та Східної Європи засвідчує, що механізм фінансування охорони здоров'я можна успішно вдосконалювати як у рамках бюджетного фінансування, так за допомогою медичного страхування. Для України пріоритетним стратегічним напрямом фінансування сфери охорони здоров'я, як і для більшості країн світу, є відмова від суто бюджетного фінансування та перехід до моделі медичного страхування (в добровільній та обов'язковій формі). Обов'язкове медичне страхування надасть змогу раціональніше використовувати кошти, призначені для забезпечення охорони здоров'я, і в той самий час підвищити якість цих послуг і рівень забезпеченості ними населення.

Водночас впровадження обов'язкового медичного страхування повинно відбуватись поступово, з детальним обґрунтуванням механізму його практичної реалізації. Враховуючи платний характер цієї послуги, на першому етапі запровадження обов'язкового медичного страхування воно повинно бути спрямовано на окремі, найбільш платоспроможні групи населення з поступовим охопленням інших. Крім того, на першому етапі доцільним є встановлення мінімальної вартості страхового поліса, з метою його максимальної доступності. Звичайно, розраховувати на значний спектр медичних послуг в рамках даного полісу страхування неможливо, проте це дозволить сформувати культуру медичного страхування в суспільстві, яка з часом дозволить посилити потенціал функціонування вітчизняної сфери охорони здоров'я. Безумовно, тривалість процесу формування культури обов'язкового медичного страхування є стратегічним завданням, виконання якого залежатиме від спроможності держави гарантувати надійність використання цього фінансового інструменту, а також ефективності функціонування національної економіки.

Зміна концепції фінансування закладів охорони здоров'я повинна ґрунтуватися на нормах Конституції України, які затверджують: наявна мережа закладів охорони здоров'я не може бути скорочена. Крім того, необхідно розробити пакет змін у фінансове законодавство, яким чітко регламентувати здійснення лікувально-

діагностичної роботи наукових і науково-педагогічних працівників закладів вищої (післядипломної) медичної освіти та медичних науково-дослідних установ в умовах сучасної трансформації охорони здоров'я, адже така робота є необхідною умовою забезпечення освітнього та наукового процесів.

Ще одним важливим стратегічним напрямом розвитку сфери охорони здоров'я може стати створення інтегрованої мережі надання медичних послуг – це комплексне завдання, що потребує такого ж комплексного підходу до його вирішення через розробку стратегічних планів трансформації та розвитку регіональних мереж медичних закладів в рамках госпітальних округів (області), кожного новоствореного району (кластеру). Відповідно, на основі розроблених майстер-планів розвитку мереж, визначення напрямків розвитку окремих закладів, оцінки потреб в інвестиціях має відбуватись розробка плану розвитку кожного медичного закладу. Горизонт планування має бути не менший 10 років, з огляду на подальшу потребу в розробці інвестиційних програм та проектів, залучення інвестицій та ресурсів, яких об'єктивно держава не має і не матиме в повному необхідному обсязі.

Висновки з проведеного дослідження. Враховуючи провідну роль сфери охорони здоров'я у життєзабезпеченні суспільства, питання стратегічного розвитку її фінансового забезпечення набувають особливого значення, оскільки їх розв'язання визначатиме траєкторії подальшого розвитку країни. В результаті проведеного дослідження з'ясовано, що провідна роль у стратегічному розвитку країни повинна надаватись фінансовому забезпеченню сфери охорони здоров'я, а саме медичному страхуванню та створенню інтегрованої мережі надання медичних послуг, що обумовлено посиленням ролі та необхідністю дотримання кожною країною міжнародних стандартів охорони здоров'я, врахуванням їх у процесі власного стратегічного розвитку.

Бібліографічний список.

1. Іваненко Є. Фінансове забезпечення охорони здоров'я в умовах соціально-економічних трансформацій. *Світ фінансів* № 3. 2015. С. 71-81.
2. Конституція України редакція від 01.01.2020 №254к/96-ВР [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» редакція від 18.03.2020 № 2801-ХІІ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
4. Бюджетний простір для системи охорони здоров'я в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0003/463872/UKR-Budgetary-space-for-health-ukr.pdf
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я» від 30.11.2016 №1013-2016р [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
6. Seliverstova L. S. Trends in the development of the Ukrainian insurance market. *Товари і ринки*. 2018. №1. С.135-144
7. Забаштанський М. М., Драгунов Д. М., Зуб І. М. Пріоритетні підходи до фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я України. *Науковий вісник Полісся*. 2020. № 3(23). С. 93-101.
8. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про реформу охорони здоров'я в Україні» [Електронний ресурс] : Постанова Верховної Ради України від 21.04.2016 № 1338-VIII. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1338-19>
9. Україна: огляд реформи фінансування системи охорони здоров'я 2016–2019. Спільний звіт ВООЗ та Світового банку. Режим доступу: https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0018/425340/WHO-WB-Joint-Report_UKR_Full-report_Web.pdf
10. Seliverstova, L. S Current trends in insurance market in Ukraine. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 2 (10). Ч. 1. С. 63-69
11. Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я. Розпорядження КМУ від 30 листопада 2016 р. № 1013-р. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249626689>

References.

1. Ivanenko, Ye. (2015), "Financial provision of health care in the conditions of social and economic transformations", *Svit finansiv*, vol. 3, pp. 71-81.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020), The Law of Ukraine "Constitution of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/> (Accessed 12 Sept 2021).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020), The Law of Ukraine "Fundamentals of the legislation of Ukraine on health care", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/> (Accessed 12 Sept 2021).
4. WHO Regional Office for Europe, "Budget space for the health care system in Ukraine", [Online], available at: https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0003/463872/UKR-Budgetary-space-for-health-ukr.pdf (Accessed 12 Sept 2021).
5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Concept of health care financing reform", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/> (Accessed 12 Sept 2021).
6. Seliverstova, L. S. (2018), "Trends in the development of the Ukrainian insurance market", *Tovary i rynky*, vol. 1, pp.135-144.

7. Zabashtanskyi, M. M., Drahunov, D. M. and Zub, I. M. (2020), "Priority approaches to financial support of healthcare in Ukraine", *Naukovyi visnyk Polissia*, vol. 3(23), pp. 93-101.
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine On the Recommendations of the parliamentary hearings on the topic: "On health care reform in Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1338-19> (Accessed 12 Sept 2021).
9. WHO Regional Office for Europe, "Ukraine: A Review of Health Care Financing Reform 2016-2019. Joint report of the WHO and the World Bank", available at: https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0018/425340/WHO-WB-Joint-Report_UKR_Full-report_Web.pdf (Accessed 12 Sept 2021).
10. Seliverstova, L. S (2017), "Current trends in insurance market in Ukraine", *Naukovyi visnyk Polissia*, vol. 2 (10), part 1, pp. 63-69
11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), Order of the Cabinet of Ministers "About the approval of the Concept of health care financing reform", available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249626689> (Accessed 12 Sept 2021).

Стаття надійшла до редакції 20.09.2021 р.